

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorale Missionariorvm

Verjuys, Jean-Baptiste

Antverpiæ, 1682

Tractatus XIII. De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41565

TRACTATUS XIII.

De Matrimonio.

ARTICULUS I.

Vtrum decretum Conc. Trid. circa matrimonia clandestina obliget in locis Missionis?

Supponimus hoc dubium moveri non posse pro Regnis, Provinciis, Civitatibus, imo etiam pagis seu Parochiis, ubi istud decretum non fuit publicatum, cum ipsum Conc. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. non aliter voluerit hoc decretum robur suum habere, nisi post 30. dies à sui publicatione in singulis parochiis, adeo ut nullatenus obliget in locis ubi publicatum numquam fuit.

In quibus Regnis, Provinciis aut civitatibus non fuerit publicatum exactè scire non potuimus: Nisi de regno Angliæ, Hybèrniæ & Scotiæ, hoc certum est, quia illa tria regna ab obedientia Sedis Apostolicæ defecerunt ab anno 1532. postquam Henricus VIII. Rex Angliæ legitimam conjugem suam Catharinam

II. tam injustè repudiavit, & simul cum toto suo regno à fide Catholica defecit. Conc. autem Trident. inchoatum fuit anno 1545. & sessio in qua hoc decretum statutum fuit, habita est an. 1563. ac proinde nunquam ibi permissum fuit publicari. De Polonia etiam passim tenetur quòd ibi nunquam fuerit publicatum. Idem multi tenent de Francia, sed satis clarè ostendit Zypæus in novo jure Pontificio lib. 4 n. 15. & ex ipso nostro Loth tract. 3. a. 7. istud decretum Parisiis in omnibus Ecclesiis, & per totam dioccesim fuisse publicatum.

Præcipuè tamen agimus de Provinciis Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ & aliis confœderatis, in quibus (licet aliqui dubitent) certissimè hujus decreti publicatio facta est anno. 1565. per Gubernatricem Belgii Margaretam Parmensem, ex mandato Regis Catholici Philippi II. antequam ab ipsius obedientia illæ Provinciæ deficerent. Imo mihi aliquando relatum fuit quòd adhuc à paucis vixerint, viri senes Ultrajecti, qui à suis parentibus certa signa illius publicationis ibidem factæ referebant.

His ergo suppositis, quæritur an in illis locis præfat. decretum de non contrahendo matrimonio corâ proprio Parocho & duobus vel tribus testibus, ita obliget tã hæreticos quàm Catholicos, ut aliter contracta irrita sint & invalida.

Pro parte negativa arguitur 1. Licet in illis partibus istud decretum fuerit suo tempore debite publicatum, videtur tamen quòd per con-

tra-

trariam consuetudinem longissimi temporis fuerit abrogatum, eò quòd Papa per spatium plusquam 70. annorum non contradixerit, & sic videatur tacitè dispensasse, seu indulgisse.

Quod confirmari potest: quia propter similem contrariam consuetudinem, in Gallia illis locis ubi hæretici liberè dominantur, non dubitatur à Catholicis de validitate matrimonii clandestinè contracti, nec ullus ex Missionariis negabit Sacramentalem absolutionè illis qui clandestinè contraxerunt, aut non aliter volunt contrahere, sicut mihi à fide dignis qui hoc habent ab ipsis Missionariis relatum est.

2. Illo modo quo in illis partibus contrahitur coram hæretico ministro, & testibus, fatisfit intentione seu fini legis Tridentinae, ne quis priore uxore cum qua clam contraxerat relicta, cum alia contrahat: cui malo sufficienter providetur, per hoc quod matrimonium publicè, aut coram Magistratu aut coram hæretico ministro & testibus contrahatur. Servato autem fine legis alicujus, videtur quòd ipsa lex sufficienter servetur, aut quod lex cesset obligare.

3. Decretum istud non obstante publicatione à multis & maximè hæreticis, ignorantia autem invincibilis legis humanae excusat ab ipsius observantia; ergo in illis locis saltem non obligat habentes invincibilem ignorantiam.

Cōfirmatur 1. Ex verbis ipsius Decreti quæ satis clarè videntur requirere notitiam seu scientiam ipsius. ita enim habet textus: *Qui aliter quàm prasente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt.*

Nemo autem censetur attentare id quod salutem invincibiliter ignorat; quippe is tantùm censetur aliquid contra legem attentare qui præsumit, & intendit facere contra legem, quod non habet locum in ignorante.

Confirm. 2. lex pœnalis non obligat invincibiliter ignorantes, sed hoc decretum involvit legem pœnalem: Ergo non obligat hæreticos qui illud invincibiliter ignorant.

Min. Prob. inhabilitas facta per legem est pœnalis, uti dicit Decius cap. 2. constit. 17. Hoc autem Decretum facit inhabiles ad aliter contrahendum.

4. Hæretici non habent proprium Parochum: Ergo decretum Concilii ad illorum Matrimonia non extenditur. Antecedens tenet Gamachæus in 2. p. tract. de Matrim. cap. 28. in fine prout ipsum citat Verricelli de Apost. Miss. tit. 12. q. 174. sect. 4. Quia inquit, hæreticus non habet ullam parochiam; hæretici enim moraliter loquendo non reputantur parochiani nostrarum Ecclesiarum, licet in earum confinio habitent, quia nullo modo coguntur ut ad illas accedant. Imo potius minister hæreticus censendus est ipsorum quasi

quasi

420 TRACTATUS XIII.

quasi parochus, quàm Pastor Catholicus; Et in Germaniâ, præcipuè apud Lutheranos, heretici Ministri Pastores appellantur. Licet autè non sint legitimi Pastores, quia tamen pro talibus à populo habentur, putatur satisfieri, si coram ipsis contrahatur. Pro quâ sententiâ ab aliquibus citatur Layman lib. 5. tract. 10. p. 2. c. 4. n. 7. Sed nihil simile ibi invenio. Uti nec in Dicastillo de Sacr. Matrim. tract. 10. disp. 3. dub. 10.

Tenendum tamen est decretum Concil. Trid. circa Matrimonia clandestina obligare in locis missionis, dummodo ibi promulgatum fuerit; licet postea ab Ecclesia defecerint.

Pro cuius clariori resolutione primò videntur verba illius decreti sess. 24. de reform. Matr. c. 1. *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi seu ordinarii licentiâ, & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddat, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit &c.*

Et cum circa hoc decretum an. 1603. consuleretur Congreg. Cardin. Interpretū Concil. Trid. ab Illustr. Episcopo Tricaricensi Nuncio Apostolico per Superiorem & inferiorem Germaniam sive Belgium, ad instantiam Archiepiscopi Philippensis D. Sasboldi Vicarii Apostolici Missionis confæderatarum Provincia-
tū, responsum fuit per sequentes declarationes

I. DE MATRIMONIO. 421

Congregatio Concilii perpenſis conſultationibus
Epiſcopi Tricaricenſis, circa formulam matrimo-
niorū qua in partibus Hollandia, Zelandia, Friſia
contrahuntur, ita cenſuit: Primò ubi decretum
ejuſdē Concil. c. 1. ſeſſ. 24. de Reform. matrimoniis
non eſt publicatum, valere matrimonia contracta
abſque obſervatione forma à Concilio præſcripta.
2. Publicationem præſumi, ubi id decretum fuerit
aliquo tempore, in Parochia tanquam decretum
Concilii obſervatum. 3. Hereticos quoq; ubi decre-
tum dicti cap. 1. eſt publicatum, teneri talem for-
mam obſervare, & propterea ipſorum etiam ma-
trimonia abſque forma concilii, quamvis coram
miniſtro heretico, vel magiſtratu loci contracta,
nulla atque irrita eſſe Alia duo reſervo pro re-
ſolutione articuli ſequentis. Ex quibus patet,
ſaltē ex tertio puncto declaratio noſtræ reſolu-
tionis. Super eſt ergo ſolvere argumenta ſupra
objecta.

Reſp. ad 1. falſum eſſe per conſuetudinē lon-
giſſimi temporis decretū iſtud fuiſſe abrogatū,
hoc enim debuiſſet fuiſſe factū ex tacito con-
ſenſu legiſlatoris, aut ſuperioris ad legē, qui eſt
ſolus Papa; cujus contrariū patet ex declaratio-
nibus ſupra poſitis. Cōgreg. Cardin. qui in hoc
vices gerunt Pontificis. Quòd autē Pontifices
non crebrius aut acrius cōtradixerint, fuit, quia
talis contradicō nō profuiſſet apud hereticos.
Apud Catholicos autem ſatis ſepē intimata fuit
hæc obligatio, ita ut non ſoleant contrahere
coram miniſtro aut Magiſtratu, niſi prius
con-

contraxerint coram Catholico Sacerdote qui pastoralia potest administrare. Imo ipsum Concil. sufficienter excludit evasionem illam dissuetudinis, dum expressè prohibet ne à Parocho non proprio detur benedictio matrimonialis. *Quàcumque, inquit, consuetudine etiam immemorabili, qua potius corruptela dicenda est, non obstante*

Ad confirm. Gratis admittitur quod assumitur; credendum tamen est, vel quòd Pontifex in hoc pro illis partibus dispensaverit; vel quòd fortè in illis parochiis præfatum decretum non fuerit sufficienter publicatum.

Ad 2. resp. finem seu intentionem Ecclesiæ non tantùm esse ut publicè constet sibi de Matrimonio legitimè contracto, sed ut sibi per suum ministrum de hoc constet. Tum etiam quia Parochus non adhibetur merè tantquam testis, alioquin præter illum non requirerentur alii testes, sed quia matrimonium Sacramentum est, voluit ipsi assistere spiritua-lem ministrum solemnitatis, quem vult esse proprium Parochum. Alioquin etiam in partibus Catholicis non esset necessaria præsentia proprii Parochi, dummodo contraheretur coram duobus vel tribus testibus, sic enim etiam ibi intentioni Ecclesiæ esset satisfactum.

Ad 3. Licet ignorantia invincibilis excusare possit à peccato, non tamen inhabiles ad contrahendum potest habiles facere, sicut ignorantia consanguinitatis, aut alterius cuius-

cumqu

cumque impedimenti dirimentis, nihil prodest sic contrahentibus ad valorem matrimonii, sed tantum excusare potest, ne sic contrahendo peccent.

Ad 1. confirm. Resp. dictionem istam *attentare* non accipi ibi in toto suo rigore, sed solum prout idem est quod *intendere*, ut sit sensus qui aliter quam praesente Parocho & testibus contrahere intenderint, S. Synodus eos ad sic contrahendum inhabiles reddit, non enim est poena ut statim dicetur.

Ad 2. Confirm. negatur hoc decretum involvere legem poenalem, sed tantum directivam, praescribendo formam in contractu matrimoniali servandam, nec semper inhabilitas secundum jus commune est poena, uti patet in minorennibus seu impuberibus qui ad condendum testamentum, & facienda vota realia sunt inhabiles, sicut & pueri ante decimum sextum aetatis annum inhabiles sunt ad professionem solemnem, quae tamen inhabilitas non est ipsis poena.

Ad 4. Resp. sine fundamento dici haereticum nullam habere Parochiam, nec proprium Parochum; nam ratione Baptismi subjectus est jurisdictioni Ecclesiae, a qua non potest propria contumacia se eximere, & consequenter subjectus est capiti Ecclesiae Summo Pontifici & caeteris superioribus ipsi subordinatis, videlicet Episcopo suo, & proprio Parocho. Nec quidquam urget ratio Gamachai; non enim

enim

enim fit, aut est aliquis Parochianus alicujus Parochiæ per hoc quod aliquando ad suam Parochiam accedat, sed per hoc quod habitet in districtu alicujus Parochiæ. Alioqui etiam tepidi Catholici vix unquam frequentantes suam Parochiam, per hoc eximerentur ab illa; quod nemo dixerit. Nec etiam refert quod in illis partibus hæretici non cogantur agnoscere suum Parochum, quia hoc impeditur per aliud regimen, scilicet hæreticum. Magis adhuc à vero alienum est, dicere quod ministri hæretici censeantur esse Pastores, licet à suis pro talibus habeantur, Concil. enim Trid. sicut tales Pastores non agnoscebat, ita ipsius decretum non potest de talibus intelligi.

Præterquam quod clarissimè hoc excludatur in tertia declaratione supraposita facta à Cong. Cardin. dum dicitur: *Hæreticos quoque teneri talem formam observare, & propterea ipsorū etiam matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse.*

ARTICULUS II.

Vtrum ab illo decreto contra matrimonia clandestina, nulla sit exceptio in missione?

Congregatio Cardinalium præter tres illas declarationes præcedenti articulo relatas

alias duas habet ad presens propositum facientes. 1. Est: *Vbi etiam constat decretum Concilii esse publicatum, vel aliquo tempore in Parochia tanquam decretum Concilii observatum, sed Parochialis Ecclesia utpote vacans proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi vel Episcopi suppleat, matrimonium valere, absque presentia Parochi, servatâ tamen in eo in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus.*

Igitur ex his sequitur quod si nullus sit Parochus, nec qui vices ejus suppleat, valebit matrimonium contractum coram duobus saltem testibus.

2. Exceptio est ibidem: *Si extent quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hereticorum lateat; ita ut verè ignoretur ubinam sit; vel eodem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus; validum est matrimonium contractum absque formâ, scilicet positâ in illo decreto, adhibitis tamen ut dictum est, duobus testibus.*

Has declarationes seu resolutiones refert Zypæus in jure Pontificio lib. 4. n. 16.

Eandem declarationem tribus ferè annis antea videl. anno 1600. die 30. Decemb. scripserat Bellarminus præfato Domino Octavio Tricaricensi Nuncio Apostolico ex ore
Cle-

Clementis VIII. his verbis : *De matrimoniis contractis, ubi nulli jam sunt proprii Pastores, jam olim actum fuit cum S. D. nostro, & cum congregatione Conc. Trid. ac sententia Communis Concilii; cum in ejusmodi locis servari non possit. Non video ergo cur ea Matrimonia, non debeant tolerari, cum satis constet Concilii decretum, quod jubet matrimonium fieri coram Parocho, non se extendere ad ea loca ubi nulli sunt Parochi.* Et conformiter ad illa scripsit præfatus D. Nuncius Archiepiscopo Mechliniensi 13. Februarii 1602. Et hic Episcopo Iprensi, uti refert Sylvius in supplem. q. 45. a. 5. q. 4. Ex quibus in primis patet quanta olim adhibita sit diligentia pro resolutione propositæ difficultatis.

Sed ulterius jam inquiri potest de quâ absentia Parochi agatur in illis resolutionibus; an de physicâ tantum, an verò etiam de morali? Exempli causâ: dato quod alibi in Hollandiâ præsens sit Parochus, imo & Episcopus: non tamen audent comparere, seu assistere matrimonio ex gravi metu mortis, exilii, aut notabilis multæ; an præfatæ declarationes intelligendæ sint etiam de illâ morali absentia?

Hoc dubium olim proposuerat Reverend. D. Miræus Episcopus Antverpiensis eximio Dom. Estio Doctori ac Cancellario Duacensi an. 1607. ut testatur Sylvius etiam Doctor Duacensis, ubi supra. Et Respondit, probabilitate

DE MATRIMONIO. 427

biliter dici posse in tali casu idem esse ac si Parochus non esset præsens, aut saltem non esset tutus ad ipsum accessus, sicut non potest dici tuta via in quâ passim homines occiduntur aut denudantur.

Ex his varii casus in Missionibus occurrentes circa valorem Matrimonii possunt resolvi.

1. Casus est: contraxit hæreticus cum hæreticâ coram Magistratu, vel coram ministro hæretico & testibus: uxor convertitur ad fidem Catholicam, & est anxia de suo Matrimonio prius inito sine præsentia Parochi: consulit ut ipsi ut coram Sacerdote matrimonium renovet, maritus hoc recusat facere, comminando quod Sacerdotem tradet Prætori si compareat.

2. Casus est. Hæreticus cum Catholica, aut etiam Catholicus cum Catholica inierunt sponsalia sive secretò per mutuam promissionem scripto datam, sive publicè coram Magistratu, aut coram testibus, ita ut juridicè consistare possit. Alteruter sine legitimâ causâ resiliat; alter sive altera resilientem cogit in iudicio, ad complendum promissum, nec contrahere vult coram Sacerdote, cui indubiè imminet periculum grave si compareat. Et idem est si aliquis virginem aliquam defloraverit, aut cum promissione matrimonii cognoverit: instat autè deflorata aut amici ejus ut ipsam ducat: & idem periculū imminet si ipsa nolit coram Sacerdote habente facultatem assistendi, contrahere.

T

Res-

Respondetur quod in his duobus & simili-
bus casibus, & quotiescumq; non potest tutus
esse accessus ad Parochum, aut Sacerdotem
habentem facultatem ut assistat, validè contra-
hatur coram Magistratu, aut ministro hære-
tico, aut etiam coram duobus saltem testibus,
quia expressè declaratur, ubi supra, in Excep-
tione 2. quod validum sit matrimonium absque
illâ formâ Concilii, quando non est tutus
accessus ad Episcopum aut Parochum.

3. Casus potest esse, quando non est tutus
accessus ad Parochum, non quia ipsi non
est tutum comparere, sed quia non est tutum
sponsæ, vel sponso qui cogitur contrahere,
Sacerdotem seu Parochum querere ut contra-
hant in ipsius præsentia. Vel si prius malè aliter
contraxerint, contractum renovare coram ipso
alteruter recuset & interim cogantur per ju-
stitiam sub pœnâ carceris convivere.

In hoc casu puto idem dicendum esse, quia
etiam in illo casu non est tutus accessus ad Pa-
rochum; non enim distinguit Congregatio
de accessu tuto; sive enim hoc sit ex parte
parochi, qui non potest tuto comparere, ut
assistat: sive ex parte contrahentium, aut alter-
utrius ipsorum, verum est quod non sit tutus
accessus. Ac proinde cum declaret quod hoc
sufficiat ut matrimonium clandestinè, scilicet
sine præsentia Parochi contractum sit vali-
dum, videtur hoc etiam locum habere in hi-
tertio casu.

Acco

Accedit id quod Cyprianus Croufers Capucinus ad cap. 7. Regulæ S. Francisci pag. 787 refert, quod Gregor. XIII. die 24. Augusti 1576. concesserit PP. Societatis in partibus Ultramontanis, ut in iis locis & Parochiis ubi Concil. Tridentini Decretum de irritandis Matrimoniis clandestinis promulgatum est, & ab aliquibus non servatum, qui induci non possunt, ut iterum servatâ formâ Concilii contrahant, possint ab eorum Confessariis absolvi, & ipsi Confessarii possint cum talibus dispensare in foro conscientie, ut rursus secreto inter se contrahant, non servatâ Concilii formâ, & postquam sic contraxerint, proles ita susceptæ ipso facto legitimæ censentur. Et dicit hoc privilegium haberi in Appendice ad Litt. Apostolicas pro Societate Jesu. Sed hoc privilegium in nullo alio Auctore potui reperire Imo nec in litteris Apostolicis pro Societate quas videre potui. Si autem tale sit, idem licebit aliis Regularibus cum ipsis communicantibus.

ARTICULUS III.

Utrum exceptio à decreto illo Concilii per Epicheiam extendi possit ad alios casus?

Inter alios casus, duo solent proponi de quibus hæc difficultas movetur.

T 2

1. Est

1. Est quem proponit P. Amicus disp. 7. de matrim. sect. 13. n. 136. Si Princeps aliquis habens ex concubina filium, sit proximus morti, & si absque legitimo filio moriatur, totus ejus Principatus cum summa fidei Catholicæ jacturâ, devolvendus est ad perversissimum hæredem hæreticum; nec ad manum sit proprius Parochus, aut vices ejus gerens: an non valeret tunc contractus matrimonialis coram solis testibus, ut sic legitimeretur filius Catholicus, qui fidem Catholicam in illo principatu manu teneat.

2. Casus est: Quidam in mortis articulo adeo est affexus libidinoso affectui suæ concubinæ, ut ab illâ se humano modo non possit abstrahere, & sic moraliter loquendo certo moriturus est in peccato mortali; si tamen in illâ occasione cum ipsâ contraheret, affectus iste ad summum esset venialis. Quæritur igitur utrum per Epicheiam non possit judicari illum casum se non extendere decretum Concilii?

Pro sententiâ affirmativâ citari solet noster Soto 4. dist. 28. q. 1. 2. 2. Qui alios etiam similes casus adducit. Sed tunc nondum prodierat hoc decretum Concilii, uti colligitur ex ipsius verbis ibidem art. 1. §. *sed omnium* dicit, quod licet sæpè sermo esset inter Patres Concilii de hac materiâ, nondum tamen reformationem matrimonii processerant. Antiquis etiam citantur Jacobus à Grassano

DE MATRIMONIO. 431

lib. 2. decis. cap. 85. Et Vega, & Veracruz Et ex modernis Amicus ubi sup. & Sylvius, qui tamen nihil habet nisi secundum nostram resolutionem præcedentis articuli.

Probat autem Amicus hanc suam sententiam, ex resolutione casuum præcedentis articuli; ex quibus sic infert: quis negabit hunc casum majoris fore momenti, quam non posse ad Parochum tuum habere accessum, cum inde dependeat tantum bonum commune fidei?

2. Omnis lex etiam divina admittit Epicheiam, ergo multo magis hoc decretum quod est legis humanæ. Ant. prob. licet secundum legem divinam nemo sine Baptismo salvari possit, tamen deficiente copia ministri aut aquæ, sufficit Baptismus flaminis seu voti in adultis.

Confirm. Omnes aliæ leges Ecclesiasticæ v.g. audiendi Missam diebus festis, communicandi circa Pascha, Jejunii, &c. admittunt Epicheiam in casibus necessitatis: ergo & hoc decretum.

3. Quia Conc. Trid. ea matrimonia irritat, quæ olim in Ecclesia clandestinè celebrata à Sacris Conciliis, præsertim Lateranensibus, ut illicita improbabantur, sed nunquam ab ullo Concilio matrimonia clandestina extanta necessitate facta, damnata fuerunt, ergo neque nunc censenda sunt irrita per decretum Conc. Tridentini.

4. Quando non est tutus accessus ad Pa-

rochum, valet matrimonium clandestinum in partibus hæreticorum sine Parocho, uti jam dictum est. Ergo similiter quando articulus mortis non sinit expectare Parochum.

Confirm. In illo casu, præsumitur licentia Parochi ut alius Sacerdos assistat. Ergo sine præsentia Parochi in illo casu validum erit matrimonium, per assistentiam testium & aliterius Sacerdotis. Et in defectu Sacerdotis præsumetur tacita dispensatio Summi Pontificis: qui indubiè si in simili necessitate posset adiri, dispensaret.

Respondetur nihilominus negativè cum Navarro, conf. 6. de clandest. despons. l. 4. Henriquez lib. 1. c. 3. n. 5. Sanchez de Matrim. l. 3. n. 17. Pontio lib. 5. c. 6. n. 3. Ledelma de matrim. q. 45 a. 5. & aliis quos refert, & sequitur Verricellit. 15. q. 248.

Prob. 1. Lex quæ contractibus formam substantialem præscribit, non admittit Epicheiam, quâ judicetur formam illam posse omitti, sed decretum Concil. Trid. de quo agitur, præscribit formam matrimonio, ergo non admittit Epicheiam. Maj. patet, quia nulla res subsistere potest sine forma sua, ergo quando forma illa non inest contractui, nihil ad valorem conducere potest Epicheia. Maj. autem Prob. Ecclesia illo suo decreto irritat omnem contractum matrimonialem cui non adest forma quam præscribit, videlicet præsentia Parochi & testium.

Confirm. Nemo dicet quod in illis casibus necessitatis validè contraheretur, sine dispensatione in aliis impedimentis, videlicet consanguinitatis, criminis, &c. ergo neque validè contraheretur in propositis casibus non observatâ formâ decreti Concilii.

Prob. 2. fundamento Navarri; si in illis necessitatibus per Epicheiam censeretur dispensatum, per eandem Epicheiam trahi hoc posset ad alias similes necessitates, unde paulatim sequi possent eadem & fortè majora inconvenientia quàm quæ ante hoc decretum per clandestina matrimonia sequebantur. Quod pro bono communi vitari debet, licet cum tam magno incommodo particularium personarû.

Ad 1. Arg. Amici Resp. Casus illos de quibus quæstio, esse majoris quidem momenti pro personis particularibus, non tamen pro bono communi; Ecclesia autem voluit & de facto providit necessitati boni communis pro omnibus locis, non autem pro omnibus & singulis personis quæ per accidens esse possunt in majori necessitate. Alioquin quisque facillè judicaret necessitatem suam esse maximam.

Ad 2. Resp. Ant. verum esse, quando lex non præscribit formam, aut disponit de solemnitate essentialiter requisitâ, aut materiam inhabilitat. Exemplum allatum fuit supra in aliis impedimentis dirimentibus. Disparitas autem magna est in Baptismo, quia
 T 4
 enim

enim est Sacramentum maximæ necessitatis debuit esse remedium quod omnibus etiam adultis prodesse potest. Nec hoc fit per Epicheiam, quod sufficiat Baptismus flaminis vel sanguinis, quando in aqua haberi non potest; sed quia hoc ita à Christo Domino institutum est.

Ad Confirm. patet ex dictis in quibus legibus locum habeat Epicheia, & in quibus non, videlicet quæ præscribunt formam essentialiter requisitam, vel aliis terminis: Epicheia locum habet in legibus merè præceptivis, seu prohibitivis, non autem in irritantibus seu inhabilitantibus.

Et ne dicatur quòd etiam aliquando ignorantia invincibilis, excuset in lege irritante: Notandum est duplex esse genus legis irritantis, unum illius quæ absolutè & simpliciter irritat, quando ob bonum, quod est in eo quòd actus sub talibus circumstantiis non valeat, nõ solum prohibetur, sed annullatur, v. g. in favorem & commodum sive communitatis, sive membrorum ejus, & solet fieri statuendo actum non valere, absque tali vel tali solemnitate. Aliud verò est genus legis irritantis propriè in poenam inductam, & primariò intentam in odium culpæ, ut qui sic peccat, puniatur nullitate actus. In irritatione quæ fit per legem primi generis, ignorantia quidem excusat à culpa, non autem ab irritatione. In illa quæ fit per legem secundi generis, etiam excusat ab irrita-

irritatione, cum ipsa verè habeat rationem
pœnæ, Secus tamen dicendum esset si utrum-
que genus simul concurrat, scilicet si lex fera-
tur non tantum in odium culpæ, sed etiam in
favorem boni communis, tunc enim manet
actus irritus seu invalidus.

Ad 3. Resp. Decretum Concilii esse univer-
sale, & ita quodcumque matrimonium com-
prehendit, quia uti dictum est, lex irritans non
admittit limitationem per Epicheiam, sicut
admittit lex tantum prohibens & improbens,
qualis erat lex Concilii Lateranensis.

Ad 4. Resp. Primum declaratum esse à
Congreg. Cardinalium, non verò hoc secun-
dum. Et disparitas est; quia primum est quid
commune, videlicet, quotiescumque non est
Parochus, vel non est tutus accessus ad ip-
sum. Aliud autem est quid particulare, uti patet
ex casibus de quibus agitur.

Ad Confirm. Resp. Quando actus sine li-
centia aut dispensatione est irritus, nihil opéra-
tur præsumptio licentiæ, sed ad minus requiri-
tur tacita licentia v. g. quia videt & tacet,
cum facillè posset impedire aut prohibere.
Quod magis potest roborari quod dicat Con-
cilium quod ad taliter contrahendum *omnino*
inhabiles reddit quæ verba significare videntur
pro omni eventu.

ARTICULUS IV.

Utrum valida sint matrimonia Catholicorum cum hæreticis?

Certum est quòd in talibus matrimoniis non interveniat impedimentum disparis cultûs, quod tantum locum habet in baptizatis cum non baptizatis. Inquirendum ergo est an aliquando prohibitio aliqua sit obstans validitati matrimonii, quidquid sit utrum licetè contrahatur? de quo infra.

Quod talia matrimonia non sint valida, Arg. 1. Quia eadem rationes quæ militant contra matrimonium Catholicorum cum infidelibus, seu non Baptizatis, militant etiam quando fit cum hæreticis; præcipuè ob periculum perversionis & conjugis, & prolium; ergo eodem modo talia matrimonia censei debent invalida.

2. In sextâ Synodo Generali can. 72. expressè decernitur: *Non licere Orthodoxum cum hæreticâ conjungi, nec Orthodoxam cum hæretico, sed & si quid ejusmodi factum appa- ruerit, irritas nuptias existimari, & nefarium conjugium dissolvi.*

In aliis etiam pluribus Conciliis tale matrimo-
nium interdicitur.

Affi.

Affirmativa tamen sententia est omninò certa, videl. quod talia matrimonia sint valida.

Pr. 1. Quia nullum est decretum Ecclesiæ talia matrimonia irritans aut annullans, ut ad 2. patebit.

2. In cap. *Decrevit*, de hæreticis in 6. Innocentius IV. decernit quòd propter hæresim maritorum, dotes uxorum Catholicarum non debeant confiscari, nisi fortè mulieres ante scivissent illos esse hæreticos. Si autem non fuissent valida, non tantùm dotes confiscari, sed separari ab invicem deberent.

3. Ex continua praxi Ecclesiæ quæ talia matrimonia habet ut valida, licet non approbet ut licita.

Ad 1. fundamentum oppositum Resp. ex S. Th. in 4. dist. 39. q. 1. ad 8. *Matrimonium Sacramentum est, & ideo quantum pertinet ad necessitatem Sacramenti requirit paritatem, quantum ad Sacramentum fidei scilicet Baptismum, magis quàm quantum ad interiorem fidem, unde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed disparitas cultûs, qui respicit exterius servitium, &c.*

Unde apparet magna disparitas: periculum autem perversionis & malæ educationis prolis, arguit quidem quod sit illicitum nisi illi malo provideatur, non verò quod sit invalidum. Præterquam quod infideles non Baptizati sint obstinatioris in suo errore.

Ad 2. Resp. Canones istius Conc. non ad-

mitti ab Ecclesiâ, ut ostendit Baron. anno 692. unde olim Synodus illa erratica dicebatur. Quia Canones illi sunt editi apud Trullum in palatio regio ab Episcopis quibusdam illegitimè congregatis. Ideo etiam à Sergio Papa istud Conciliabulum condemnatum fuit, & omnes Canones rejecti. Videatur Baronius & Spondanus ad illum annum.

Dato tamen Canones illius Synodi postea esse receptos, ut quidam videntur tenere, & latè deducit Pontius ubi sup. in Append. (quod non est hujus loci indagare) Responderi equidem potest, quod dato quod aliquando talia matrimonia fuerint irrita, hoc tamen postea vel contrariâ consuetudine, vel contrariis legibus fuit mutatum. De quo videri potest noster Loth tract. 13. a. 1. Nec in hac re amplius dubitari potest.

ARTICULUS V.

Vtrum licita sint Matrimonia Catholicorum cum hereticis?

QUàm certum est quod talia matrimonia sint valida, tam certum est quod sint illicita, & mortaliter peccent qui sic contrahunt. De hoc latè & efficaciter agit Franciscus Duseldorpius in tractatu quem scripsit de matrimonio

monio non ineundo, cum his qui sunt extra Ecclesiam: probans hoc per diversa capita, in primis ex Conc. Agathensi Can. 67. Et refertur *c non oportet* 28 q. 1. ubi dicit: *non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, vel & filios & filias dare, sed potius accipere; si tamen se profiteantur Christianos esse futuros, & Catholicos.* Alia quæ passim citari solent omitto.

2. Propter periculum subversionis, quæ fuit ratio ob quam olim adeò severè prohibitum fuerat, matrimonia inire cum Infidelibus. Exod. 34. v. 16. & Deut 7. v. 3. Et præcipuè hoc ostendi potest exemplo Salomonis 3. Reg. 11. Qui per hoc quod adamavit mulieres alienigenas; inductus fuit ad Idololatriam & *averterunt mulieres cor ejus.* Si hoc factum sit Salomoni sapientissimo, quis sibi fidet ex conjugio cum hæretico vel hæreticâ, unde videtur majus imminere periculum, eo quod in multis conveniant, & sic facilius sit seductio.

Judico planè hoc unum ex præcipuis mediis fuisse, quibus diabolus usus fuit ad invendendam & stabiliendam hæresim per utramque Germaniam, & alia loca hæreticis jam subiecta; Et adhuc quotidie hoc experimur, quomodo primò alliciantur Catholici à pulchritudine, aut divitiis hæreticarum mulierum, quas ut facilius assequantur, ipsarum illecebris, aut ante aut post conjugium ad falsam religionem alliciuntur.

Pulchrè ad hoc propositum facit Sanctus Ambros. lib. 1. de Abraham cap. 9. *Cum Sancto sanctus eris, & cum perverso perverteris. si hoc in aliis, quantum magis in conjugio, ubi una caro, & unus spiritus est?* Et paulò infra: *Ratio docet, sed etiam amplius exempla movent; sæpè illecebra mulieris deceptit etiam fortiores maritos, & à religione fecit discedere.* Multa de hoc exempla habemus in Ecclesiasticis historiis. Justinianus Imperator antea religiosissimus, instigante conjugè Theodorâ in turpissimam hæresim incidit, & factus est magnus Ecclesiæ persecutor. Talia exempla plurima sunt hoc nostro tēpore.

3. Talia matrimonia sunt illicita propter evidens periculum subversionis prolium, quæ regulariter sequuntur mores parentis inclinationis ad libertatem, sive pater sit, sive mater. Quanta autem obligatio incumbat parentibus rectè liberos educandi, satis ratio dicitur & rationalis natura, unde August. in Pl. 127. *Magis cogita quomodo nutrias qui nati sunt, quam ut nascantur; non enim felicitas est habere filios, sed bonos habere.* Et quomodo poterit mater catholica proles in fide suâ nutritre, si pater sit hæreticus, qui paternâ auctoritate statim ut ad ætatem doli capacem pervenerint, apud magistros hæreticos collocabit erudiendos, & volente, nolente matre eam ad hæretica templa conducet? Et e contra si pater sit catholicus, mater verò hæretica, hæc tantum valebit maternis suis blanditijs, ut pro-

les

les q
rian
luct
ante
prole
retic
perit
relat
ta ha
pro u
lachr
inder
in eâ
mè u
hoc ip
cium
Tan
ample
quem
vertat
si præ
det ma
tantum
æterna
no div
bilibus
demnar
Mule
persuad
regulat

les quasi cum lacte venenum hæreseos hauriant, & in illo nutriantur. Quantum debet esse luctus parentis catholici vel catholicæ, videre ante lectum suum dum morti appropinquat, proles suas superstites sub cura hæretici vel hæreticæ malè imbuendas, & sic in æternum perituras. Uti non à longo jam tempore mihi relatum est, quod cum mater catholica nupta hæretico morti proxima esset hoc unum pro ultimo vale, rogavit maritum suum cum lachrymis, ut teneræ proles suæ quibus jam indere inceperat fidem Catholicam, sineret in eadem educari, cui à marito (licet tenerissime uxorem diligente) responsum fuit, quod hoc ipsi promittere non posset, propter officium suum publicum quod obibat.

Tandem quo affectu quotidie aspiciet, & amplectetur uxor maritum suum hæreticum, quem scit in æternum damnandum nisi convertatur? Et hoc maxime in mortis articulo si præmoriatur conjux hæreticus, certo prævidet mæsta uxor Catholica separationem non tantum temporalem (quæ brevis est) sed æternam, ita ut dilectissimum conjugem æterno divortio in perpetuum, & hoc intolerabilibus gehennæ suppliciis statim videat condemnandum?

Multæ aliæ rationes sunt, quæ sufficienter persuadent talia matrimonia planè esse illicita regulariter loquendo.

ARTICULUS VI.

*Vtrum matrimonia Catholicorum cum
haereticis in nullis circumstantiis
sint licita ?*

TAmetsi sufficienter ostensum sit talia matrimonia secundum se esse illicita, tales tamen circumstantiae esse possunt, quae illa faciant licita, & hoc praecipue in illis locis ubi Catholici habitant inter haereticos, & inter se conversantur, uti fit in Missionibus confederatarum Provinciarum. Caveri tamen debent mala propter quae illa diximus esse illicita.

In Concil. Agathensi expressè permittitur, ut parentes despondeant filios aut filias suas haereticis sponis, *si tamen se profiteantur Christianos esse futuros & Catholicos.* Similiter loquitur Conc. Laodicense, & refertur *c. non oportet 28. q. 1.*

Ratio autem est, quia tunc cessant rationes ob quas redderentur talia matrimonia illicita.

In primis autem supponimus quod haeretici cum quibus contrahendum esset, non sint nominatim denunciati. Praeterea quod observentur sequentes conditiones: 1. Ut bene caveatur periculum perversionis, ita ut Catholico permittatur liberè vivere juxta suam religionem.

2. Ut

2. Ut permittatur ut proles possint in fide Catholica enutrir. 3. Ut absit scandalum, videl. ut in illis locis id fiat ubi viget consuetudo passim sic contrahendi. 4. Ut sit aliqua urgens causa potius cum hæretico, quàm Catholico matrimonium ineundi.

Sic etiam resolvit Lessius in lib. Posth. tit. hæret. cum cathol. convers. casu 23. & passim alii Auctores. Sic enim caventur causæ propter quas talia matrimonia non sunt licita.

Non tamen facilè credendum est quod periculum perversionis absit, quantumcumque promittatur libertas vivendi secundum religionem Catholicam, & proles in illa educandi. Ideò bene sunt examinandæ circumstantiæ, præcipuè conditio contrahentium, an persona hæretica cum qua contrahitur sit valde contumax & perversa in suo errore, & aversa à fide Catholica; an non passim malè loquatur de Pontifice, aut aliis articulis fidei. An verò parum suam sectam curet, & potius politicè quàm hæreticè vivat, & similia?

Sed ulterius inquit Pontius in sua Appendice de hac materia cap. 6. An aliquando etiam cum periculo saltem remoto liceat sic contrahere, dummodo adsit gravis causa. Sine causa enim temerarium esset se exponere periculo, qui enim *amat periculum, peribit in illo.* Eccles. 3. v. 27. Quod autem hoc non sit temerarium ex causâ agere, probat exemplo Estheræ cum Assuero, & Judith cum Holoferno,

ferno,

ferno, cuius libidini se evidenter exponerat; Ethier autem periculo idololatriæ. Quæ tamen à Spiritu S. laudantur. Quia tamen dici posset hoc fuisse factum per specialem instinctum Spiritus Sancti; sicut etiam alii sancti moti sunt ad faciendum id quod secundum humanam rationem, fieri non licebat; ideo ad rationem recurrendū est, & videndus S. Thomas 2. 2. q. 88. a. 42. ubi distinguit periculum, ut sciatur quando licitum sit se illi exponere. *Quando, inquit, periculum nascitur ex ipso facto, tunc factum illud non est expediens; puta quod aliqui per pontem ruinosum transeat fluvium; sed si periculum immineat ex hoc quod homo deficit ab illo facto, non desinit propterea hoc esse expediens, sicut expediens est ascendere equum, quamvis periculum immineat cadendi ex equo, alioquin oporteret ab omnibus bonis cessare, quæ etiam per accidens ex aliquo eventu possunt esse periculosa.* Periculum autem quod imminet perversionis non dependet præcisè ab illo matrimonio, sed à suâ voluntate, ac proinde ubi tam magnum bonum commune id exigeret, liceret se tali periculo exponere.

Videatur etiam 2. 2. q. 10. a. 9. ubi expressè agit de communione cum infidelibus, & docet in corp. *Si aliqui fuerint firmi in fide, ita quod ex communione eorum cum Infidelibus conversio infidelium magis sperari possit, quam fidelium à fide aversio; non sunt prohibendi Infidelibus communicare &c. maximè si necessitas urgent;*

urgeat; si autem sint simplices in fide, de quorum subversione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione, & precipue no magnam familiaritatem cum eis habeant, vel absque necessitate eis communi- cent.

Et ad 3. de Dominis habentibus servos infideles dicit: *Magis est probabile quod servus qui regitur imperio Domini, convertatur ad fidem Domini fidelis, quam e converso, & ideo non est prohibitum, quin fideles habeant servos infideles, si tamen Domino periculum immineret ex communi- one talis servi, deberet eum a se abjicere.*

Ex quibus omnibus inferri potest non esse semper malum aut illicitum se periculo expo- nere, maxime propter magnum aliquod bo- num. Et sic licita erunt talia matrimonia, de quibus est quaestio, quando praecedit promissio sincera conversionis; & interveniente mag- no bono communi, hoc etiam licebit sine tali promissione, dummodo securitas sit, quod Catholicus tuto & liberè poterit in fide Ca- tholicâ perseverare, & in eadem fide proles nutrire. Numquam licitum erit pacisci ut proles masculæ instruantur in religione hære- ticâ, cujus est pater; licet permittatur ut foe- mellæ instruantur in Religione catholicâ, cu- jus est marer.

Contra prædicta superest respondere ad se- quentem objectionem: numquam est licitum aliquem admittere ad Sacramenta suscipienda,

aus

446 TRACTATUS XIII.

aut ministranda qui est in peccato mortali. Ergo numquam licitum erit aliquem admittere ad Sacramentum Matrimonii qui est hæreticus, quia ille indignè accedit & suscipit, nec credit matrimoniū esse Sacramentum, præcipuè secundum sententiam S. Thomæ, quod contrahentes sint Ministri hujus Sacramenti.

Resp. Non esse adèò intrinsecè malum conferre Sacramentum indigno ut id in nullo casu sit licitum Uti patet, si peccator occultus publicè petat S. Eucharistiam Non etiam censetur aliquis cooperari peccato alterius qui habet gravem causam aliquid faciendi, quod alter cum quo fit non vult bene facere, cum possit. Tum etiam licet contrahentes ministri sint hujus Sacramenti, quia tamen ad hoc ministerium non sunt consecrati, facere hoc possunt existentes in peccato mortali; sicut laicus qui in casu necessitatis baptizat. Ac proinde licet hæreticus peccet hoc Sacramentum suscipiendo; non tamen is qui cum ipso contrahendo administrat.

ARTICULUS VII.

Vtrum licitè contrahatur coram heretico ministro postquam contractum fuit coram Sacerdote?

HOc dubium movet Lessius ubi supra ca. su 24. & 25. Et respondet negativè
Quod

DE MATRIMONIO. 447

Quod sic probat 1. Contrahere coram hæretico ministro videtur esse quasi professio quædam religionis hæreticæ, eò quod minister videatur adhiberi tamquam persona sacra, eodem modo quo Sacerdos seu Parochus proprius solet adhiberi.

2. Ratione scandali; quia inde alii Catholici sensim ad consuetudines hæreticorum se accommodant.

3. Ratione formulæ quæ adhiberi solet ab hæretico ministro, dum coram illo contrahitur; postquã enim mutuo datâ manu contraxerunt, subjūgit minister hæreticus Flãdrico idiomate: *Den Vader der Bermherticheydt die u door sijne ghenade tot desen Heylighen staet des Houvvelycx beroepen heeft, verbinde u met rechte liefde ende trouwe ende gheve u sijnen seggen: Amen.*

Quæ verba sic Latine transferri possunt: *Pater misericordia qui vos per suam gratiam ad hunc Sanctum statum matrimonii vocavit, alliget vos sincero amore, & fide, & det vobis suam benedictionem: Amen.* Quæ formula includere videtur spiritualem benedictionem & consequenter designare spirituales ministros. Et similis benedictio etiam sub finem subjungitur.

Respondetur tamen quæsito affirmativè; quod non indiget aliâ probatione quàm quòd ita sit communis praxis in quibusdam partibus Hollandiæ & aliarum confederatarum Provinciarum

448 TRACTATUS XIII.

ciarum sine ulla Catholicorum contradictione. Imo hoc ibi sæpe aliter fieri non potest; si enim non contrahant, sicut ibi moris est contrahere, non habebitur ipsorum matrimonium legitimum, licet ante legitime contraxerint coram Sacerdote & testibus, hoc enim ipsi non curant. Unde mirum quòd P. Lessius contrariam sententiam tam firmiter teneat.

Resp. autem ad ipsius fundamenta; quod Minister hæreticus non aliter adhibeatur, quam more politico, cum enim non credant matrimonium esse Sacramentum, non possunt ipsum habere tanquam pro ministro rei sacræ. Formula autem quæ adhibetur non habet rationem benedictionis spiritualis, sed politicæ appreciationis, sicut quicumque qui noviter nuptis gratulatur, solet apprecari. Abest etiam periculum scandali, cum tam Catholici quam hæretici, nullatenus inde colligant aliquam professionem hæresis; cum passim Catholici, & protestantes ab omnibus habiti, sic soleant publice contrahere, aut potius antecederet contractum matrimonium renovare. Ut sic habeantur pro legitime conjugatis.

Fateor tamen quod ubicumque aliter fieri potest, nunquam coram hæretico ministro sit contrahendum, melius etiam extra Ecclesiam, quam intra illam sub concione. In illis tamen publicis conformare se debent Catholici, quantum salvâ Religione Catholicâ, & sine scandalo facere possunt.

Ex

DE MATRIMONIO. 449

Ex his etiam patet ad aliud dubium quod ab aliquibus movetur, utrum Catholicus licite ducat sponsam ad Ecclesiam ut ibi coram ministro contrahat. Si enim illa actio contrahendi non sit de se mala, multò minus ductio sponsæ ad illam actum. Dices: quod saltem non erit licitum ducere ad Ecclesiam Sponsam hæreticam, quæ non contraxit coram Parocho, nec coram illo contrahere intendit, quia tale matrimonium invalidum est. Resp. Hoc per accidens esse quod non contrahat aut contrahere velit secundum formam Conc. Trid. ducens enim sponsam ad Ecclesiam ad hoc nullatenus cooperatur, sed tantùm ad actionem quam etiam facere potest Catholicus.

ARTICULUS VIII.

Utrum liceat nuptias hæreticorũ honorare suã presentia aut aliquo munere?

Hoc dubium bis movet Lessius, semel ubi supra casu 26. & iterum tit. Mar. casu 18. Intelligimus autem quæsitum quando matrimonium tantùm fuit contractum coram hæretico Ministro, & non coram Parocho
Pro parte negativã. Arg. 1. qui sui præsentia aut munere honorat nuptias matrimonii sic contracti, censetur ipsum approbare & congratulari novis nuptis de re mala, intrinsicè, videlicet de conjunctione fornicaria quod licitè fieri non potest.

2. Vix

450 TRACTATUS XIII.

2. Vix fieri hoc potest sine scandalo, praesertim si vir magnae doctrinae & auctoritatis fuerit, unde Catholici facile colligerent quod ipse sua praesentia & munere illum contractum approbaret.

Resp. tamen affirmativè : Quia talis actio omninò est indifferens, nec talia convivia instruuntur pro approbatione talis matrimonii, sed potius ad servandam amicitiam inter amicos & consanguineos, & ita non est fundamentum dicendi hoc esse per se malum. Nec sequitur quod sic approbet istud matrimonium, cum ipsi displicere possit ex aliis motivis, eo modo quo si aliquis adesset convivio consecrationis alicujus Abbatis simoniacè promoti, per hoc non approbaret actionem simoniacam.

Et sic patet solutio 1. Arg. Ad 2. etiam dicitur quod si scandalum aliquod esset, in illo casu esset illicitum.

Nullum tamen ex se involvit scandalum, si res bene inspiciatur, maximè in partibus Hollandiae & aliis confederatis Provinciis, ubi nemo inde acciperet occasionem scandali.

Improbandum tamen esset si Religiosus aut aliquis Sacerdos circa gravem causam illas nuptias honoraret, facilius enim inde occasio scandali sumeretur. Si autem matrimonium antea contractum fuerit coram Parocho aut alio habente facultatem, nulla est difficultas, uti patet ex supra dictis.

TRAC